

del movement independentista gallego de preguerra.

En los tres artigos de la segunda parte, escritos máis de una década despois de *Era Azul* en ocasión de las fiestas patronales de la ciudad coruñesa, el mindoniense narra su personal *nostos* a Santa María de Ortigueira. En este caso, el viaxe de regreso a Ítaca se produce a través de la memoria y del arte. En palabras de Rodríguez Fer, “A lembranza que fai de Ortigueira alongado xa dela no espazo e no tempo é extraordinariamente estetizante e culturalista” (p. 13). El comentario de Rodríguez Fer sobre estas últimas colaboraciónes es una síntesis de las ensoñaciones hedonistas y preciosistas de la ciudad ortegana. Cunqueiro la evoca y transfigura, o mejor dicho, la mitifica, por los cuadros del romántico Turner (“Mi Ortigueira”, p. 47), por el “otoño véneto [que desde Thomas Mann] ha sido uno de los mayores descubrimentos de la sensibilidad europea...” (“Estampas orteganas”, p. 50), y por las lecturas de los libros del arqueólogo e historiador gallego Federico Maciñeira, por exemplo, de sus *Crónicas de Ortigueira* de 1892 (“Mi Ortigueira”, p. 47; “Estampas orteganas”, p. 51). El acento del crítico gallego sobre estas evocaciones nostálgicas y culturalistas me parece de extrema importancia, porque nos hace ver un estilo máis propiamente cunqueiriano, vaciado de toda ideología y cincelado sobre las corrientes primitivistas, medievallistas y modernistas.

En conclusión, agradecemos al *Consello da Cultura Galega* la edición de *Álvaro Cunqueiro en Ortigueira*, que tiene el gran mérito de ser la primera recopilación de artigos íntegros de Álvaro Cunqueiro, falangista. Además, la introducción de Rodríguez Fer constituye una excelente guía para la comprensión de los textos. Clausuramos la reseña con la esperanza de que *Álvaro Cunqueiro en Ortigueira* sea el inicio de una serie de recopilaciones de artigos periódicos destinada a esclarecer el compromiso del autor gallego con el réximen.

Massimilla PIALORSI

GIRGADO, Luís Alonso, COCHÓN, Luís e DOMÍNGUEZ MALLO, Lorena (eds.) (2011): *Álvaro Cunqueiro: Remuíño de prosas. Cadernos Ramón Piñeiro (XX)*. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia, 115 pp.

Chega ás nosas mans, a través dunha das editoras, Lorena Domínguez, o XX volume dos *Ca-*

dernos Ramón Piñeiro do Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades que edita a Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia e cuxos directores son Luís Alonso Girgado e Ramón López Vázquez.

O primeiro que chama a atención do lector é o encabezamento *Cadernos Ramón Piñeiro (XX)*, polo que seguimos indagando e comprobamos que é unha colección de cadernos galegos “de pensamento e cultura” que publica, xa hai anos, o prestixioso Centro Ramón Piñeiro. A súa portada está moi coidada, de cor crema e cunha ilustración de Xaime Quesada, ao pé da cal infórmase sobre o contido do caderno. Este número está dedicado a Álvaro Cunqueiro baixo o título de *Remuíño de prosas*. O seus editores, Luís Alonso Girgado, Luís Cochón e Lorena Domínguez Mallo, compilan unha serie de textos de Álvaro Cunqueiro “que presiden ou poñen cabo ou colofón a un feixe de obras, en verso ou prosa, de dispar cronoloxía e asunto, aínda que de inspiración e lingua galegas na súa práctica totalidade” (p. 11).

Comprobamos coa nosa lectura a diversidade dos textos compilados e desfrutamos de novo coa escrita de Álvaro Cunqueiro, quen mostra, unha vez máis, un universo cheo de saberes que transmite ao lector para o seu deleite e (in)formación. Sempre os textos de Cunqueiro supoñen unha descuberta e ofrecen un imaxinario singular. Esta recuperación ou compilación dos textos cunqueirianos ofrécenos a posibilidade de aproximarnos, entre outras cousas, á súa poética. Para Álvaro Cunqueiro

o poema, o meu poema, é a parte que eu teño na Creación, i é unha parte sorprendida, anque voluntaria, e sen dúbida perfeccionada pola nostalgia. Onde seña que roube o lume, participo somentes con verbas, e coa música que, ás vegadas, ás verbas acompaña. (p.18)

Na liña poética –aínda que o lirismo caracteriza toda a obra cunqueiriana– o autor fala da poesía de Eduardo Moreiras no “Limiar” de *Paisaxe en rocha viva* publicado por Galaxia en 1958, e consideramos importante reproducir algunhas das palabras de Cunqueiro para rememorar a poesía de Eduardo Moreiras e que o lector lembre a súa relevancia naquel intre:

Moreiras, en cuia poesía hai tantos elementos correctamente puros, estéticos simplemente, limpos ou celestes, quere ser un testigo mundanal i-humilde –anque sabe que difícil lle é o poeta non ser un testigo esencialmente sacro–, o dar fe da vida i-as

idades, dos traballos e tanto daquelo por qué se vive coma daquelo por qué se morre. [...]. Un grande poe-ta está entre nós, na terra e nos nosos anos. (p. 24)

Álvaro Cunqueiro igual que fala de poesía escribe sobre mitos para argumentar o tema da fantasía e menciona como dous grandes mitógrafos a Eliade e a Risco (p. 25), figuras que siguen a ser relevantes para os estudos de hoxe. O noso erudito remata esta conferencia –publicada en 1963 na revista *Grial*– con estas palabras sobre o papel do escritor, que eu nas miñas clases sempre menciono:

O propio do escritor é contar craro, seguido e ben. Contar a totalidade humán, que il pola súa parte ten a obriga de alimentar con novas miradas. E si hai algo que esteña craro nista dieta, é que o home precisa en primeiro lugar, coma quen bebe auga, beber soños. (p. 27)

A pintura está presente nos escritos cunquerianos. O mindonense dedica un espazo a Carlos Maside (pp. 18-23) e a Antón Patiño (pp. 103-104), entre outros. Nas páxinas dedicadas a Maside detense en diferentes aspectos do acto creador para terminar dando a súa opinión sobre a obra do pintor de Pontecesures:

o primeiro é a luz, un longo pano de ouro, e dende a luz vades vendo o color, cada e cada un, onde a luz viva nasce e medra, e todo o que non é luz, é orde, [...], i-onde descansan os elementos reás, que son, de seu, *invenções*, isto é, descubrimentos, i-a fiestra por onde o pintor comunica, dice, confesa o seu segredo. Nin máis nin menos que o primeiro segredo, parte do segredo da Creación. (p. 20)

Fermosas palabras que iluminan as prosas cunquerianas e que nos incitan a seguir coa lectura de todo o volume para beber, saber e soñar con Cunqueiro. Resulta difícil a tarefa de dar noticia deste libro, pois cada unha das prosas presentadas merecen un espazo e un tempo. Polo tanto, animo ao lector a aventurarse neste descubrimento dos textos cunquerianos espallados “aquí e acolá” e que, grazas a este traballo do Centro Ramón Piñeiro e dos seus editores, hoxe temos recollidos para gozarmos con eles e seguirmos aprendendo coa maxia da palabra cunqueriana. Non podoo renunciar a pechar esta presentación sen facer referencia á importancia da lingua galega na obra cunqueriana, conformadora da súa identidade ga-

lega. Álvaro Cunqueiro en 1980 di así:

As miñas invencións e as miñas maxias teñen, nembargantes, un senso máis fondo; por riba e por baixo do que eu fago, eu quixen e quero que a fala galega durase e continuase, porque a duración da fala é a única posibilidades de que nós duremos como pobo. Eu quixen que Galicia continuase e, ó lado da patria terrenal, da patria que son a terra e os mortos, haxa esta outra patria que é a fala nosa. Se de mín algún día, despois de morto, se quixera facer un eloxio, e eu estivera dando herba na terra nosa, podería decir a miña lápida: “Aquí xaz alguén que coa súa obra fixo que Galicia durase mil primaveras máis”. (p. 64)

Lamento, prezado lector, non dedicarlle máis tempo a estas “marabillosas” prosas cunquerianas, pero deixo nas túas mans a posibilidade de iniciar esta aventura da descuberta deste traballo que non só é unha homenaxe do Centro Ramón Piñeiro ao escritor mindonense, senón unha acertada decisión dos seus editores e unha rigorosa investigación. Se comezas esta aventura moitas máis “marabillas” atoparás. Polo tanto, os nosos parabéns a Luís Alonso Girgado, Luís Cochón e Lorena Domínguez Mallo polo esforzo realizado e o agradecemento máis sincero por este agasallo tan fermoso e imprescindible que son estas prosas cunquerianas.

Carmen MEJÍA RUIZ

FENTE, Elvira (2010): *Parir a liberdade, o movemento feminista en Galicia*. Santiago de Compostela: Alvarellos Editora, 419 pp.

A xornalista Elvira Fente ofrece, con este volume, unha investigación e unha recompilación documental que precisaba o campo de estudo do feminismo en Galicia. Un libro ben estruturado, de escritura clara e atractiva e que non deixa ningún aspecto sobre o estudo do xénero feminino no tinteiro. Deste xeito, aproxima a historia do feminismo e as longas batallas para conseguir a liberdade da muller, tanto ó lector xeral como ó investigador, quen atopa nesta obra unha completa escolma de materiais espallados en xornais, manifestos e outros libros de referencia con un afán de utilidade para traballos académicos focalizados en ámbitos específicos.

O lector curioso, partindo dun título contundente, atopa unha achega a un aspecto histórico,